
KRŠČANSTVO IN MARKSIZEM : U V O D N I K

Tematska številka Poligrafov obravnava kompleksno in (vsaj v slovenskem prostoru v različnih zgodovinskih obdobjih (ne)namenoma prezrto) razmerje med krščanstvom in marksizmom. Na podlagi interdisciplinarnih prepletov religiologije, sociologije, zgodovinopisja, filozofije in teologije smo v številki obravnavali različne problemske sklope: vpliv marksističnih idej na politične misli slovenskih in evropskih krščanskih socialistov, vprašanje marksizma in krščanstva (predvsem RKC) v odnosu do družbenih sprememb v Sloveniji in po svetu, različne inačice kontekstualnih teologij (teologija osvoboditve, socialistična teologija), družbeno in politično vlogo krščanskega socializma in vprašanje družbenega udejstvovanja katolikov, alternativne vizije pred- in postrevolucionarne družbe ter razmislek o vlogi, možnostih oziroma prispevku krščansko-marksističnega soočenja v sodobni politični teologiji.

Številko otvori članek Gašperja Mithansa, ki predstavi politizacijo književnosti in filmografije na Slovenskem v času Kraljevine SHS/Jugoslavije, analizira kulturne revije in spore okoli avtonomije avtorjev in urednikov ter pokaže, kako so ti konflikti povzročili delitve in/ali večja nesoglasja med katoliškim, liberalnim in marksističnim političnim taborom. Članek Mateje Režek predstavi in analizira prve poskuse dialoga med krščanstvom in marksizmom v socialistični Sloveniji v prvem desetletju po drugi svetovni vojni. Gre za čas, v katerem so bili odnosi med državo in Katoliško cerkvijo najbolj zaostreni. Avtorica poudari ključne akterje tega časa, zlasti prosocialistično usmerjene duhovnike, zbrane v Cirilmetodijskem društvu in okoli revije Nova pot, in analizira njihova razmišljanja ter s tem omogoči vpogled v konkretne politične, ideološke in intelektualne dinamike v postrevolucionarni Sloveniji. Prispevek Anje Zalta predstavi dialog med t. i. marksisti in katoličani v 80. letih 20. stoletja na Slovenskem z osrednjo osjo razprave, ki se vrti okoli razumevanja metode historičnega materializma in poudarjanja marksizma kot svetovnega nazora. Avtorica opozori, da izhajajoč iz konteksta protikomunistične restavracije ostaja posebej problematična

retorika »kulturnega boja« kot spopada med svetovnjima nazoroma, ki posledično prinaša in utrjuje ideje, da gre pri marksizmu in (katoliški) religioznosti prav za tak spopad. Igor Jurekovič v članku predstavi objektivne strukturne družbene pogoje, ki so sooblikovali teologijo osvoboditve, od industrializacije Latinske Amerike, institucionalne krize latinskoameriške RKC in drugega vatikanskega koncila do nastajajoče intelektualne neodvisnosti celine ter izoblikovanja v Evropi in ZDA izobraženih teologov osvoboditve. Nikola Milosavić v članku o karizmatični oblasti jugoslovanskega predsednika Josipa Broza Tita analizira ideološke in politične boje ter preveri, kakšna sta način in pomen, ki ju ima titoizem v kolektivnem spominjanju postjugoslovanskih družb oz. kako in zakaj lahko govorimo o »titoizmu« kot civilni religiji v Jugoslaviji. Igor Škamperle v prispevku razmišlja o bližini krščanstva in marksizma, ki se izraža v zavzemanju za svobodnega človeka in pravično družbo, ter o razhajanju med njima pri pojmovanju človeške osebe in razumevanju končne destinacije človeka. Po avtorjevem mnenju nazora prihajata v konflikt, kadar nastopata kot vera, pri čemer želi krščanstvo spremeniti predvsem človeka, marksizem pa ves svet. Tematsko število konča prispevek Ignacija Navernika, ki ponuja nove razmisleke na podlagi teoloških diskurzov o teologiji osvoboditve in t. i. logiki profita oz. odplačilnem odnosu med Bogom in človekom (med drugim) na podlagi pripovedi o Abrahamovem pogajanju z Bogom, da bi prizanesel Sodomi in Gomori. Če je profit ena glavnih značilnosti patriarhalno-heteronormativne konstrukcije družbe, po avtorjevem mnenju božje popolno samodarovanje v Jezusu pomeni dokončen prelom z logiko božjega profita.

Gašper Mithans in Anja Zalta